

DOI: 10.31866/2617-2674.7.2.2024.319009
УДК 791.633-047.26:159.937]:791.229.2"20"

РЕЖИСЕРСЬКЕ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЯК ФОКУСУВАННЯ ДОСТОВІРНОСТІ СПРИЙНЯТТЯ РЕАЛЬНИХ ПОДІЙ У СУЧАСНОМУ ДОКУМЕНТАЛЬНОМУ КІНО

Роман Ширман^{1а}, Богдана Мусевич^{2а}

¹ професор, заслужений діяч мистецтв України,
член-кореспондент Національної академії мистецтв України;
email: rom_nat@ukr.net; ORCID: 0000-0002-0057-8078

² магістр аудіовізуального мистецтва та виробництва;
email: musevi4ka@gmail.com; ORCID: 0009-0002-9504-2627

^а Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна

Ключові слова:

режисерське
спостереження;
достовірність;
документальне кіно;
інтерв'ю;
фіксація

Анотація

Мета дослідження – з'ясувати роль режисерського спостереження щодо достовірності сприйняття реальних подій у сучасному документальному кіно. **Методологія дослідження.** У статті застосовано такі методи: аналітичний – для осмислення публікацій із сучасної теорії документального кіно, робіт відомих теоретиків і практиків; емпіричний – для вивчення використання режисерського спостереження щодо створення антивоєнного наративу; комунікативний аналіз аудиторії – для виявлення реакцій і відгуків глядачів на документальні фільми, що дало змогу дослідити, як глядачі сприймають певні наративи в них і як це може вплинути на їхні уявлення про глобальні проблеми. **Наукова новизна.** У дослідженні вперше проаналізовано роль режисерського спостереження як інструменту для досягнення достовірності сприйняття реальних подій у сучасному документальному кіно, включаючи вплив інтерв'ю як інструменту щодо розкриття внутрішнього світу героя та виявлення ролі методу спостереження у створенні антивоєнного наративу. Стаття розширює горизонти розуміння сучасного аудіовізуального мистецтва та внеску режисерського спостереження в сучасну документальну практику, у ній з'ясується специфіка використання цих методів у контексті сучасних викликів та культурних змін. **Висновки.** Режисерське спостереження визначено як ключовий інструмент, який допомагає фокусувати достовірність сприйняття реальних подій у сучасному документальному кіно. Дослідження ролі методу спостереження показало, що об'єктивність у сучасному документальному кіно є складним завданням через суб'єктивний погляд режисера, проте ця суб'єктивність може бути використана для створення більш насиченого, емоційного та відкритого щодо зображення реальності наративу. Завдяки аналізу підходів та

поглядів відомих теоретиків й аналізу прикладів з аудіовізуального мистецтва з'ясовано важливість режисерського спостереження як інструменту, що сприяє наближенню глядачів до реальності подій, а також встановлено роль інтерв'ю у дослідженні внутрішнього світу героїв.

Як цитувати:

Ширман, Р. та Мусевич, М., 2024. Режисерське спостереження як фокусування достовірності сприйняття реальних подій в сучасному документальному кіно. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво*, 7 (2), с.288-299.

Формулювання проблеми

Проблема, яка виникає в контексті дослідження ролі режисерського спостереження в сучасному документальному кіно, полягає в тому, як досягти достовірності сприйняття реальних подій у наративі, який невід'ємно відображає суб'єктивний погляд режисера. Відсутність абсолютної об'єктивності створює потребу в розробці ефективних методів та підходів, які б допомогли забезпечити максимально достовірне та водночас емоційно насичене сприйняття аудиторією реальності.

Подолання цієї проблеми передбачає розробку стратегій використання режисерського спостереження, які допоможуть підкреслити глибину та багатогранність реальних подій, враховуючи суб'єктивний погляд режисера. Також важливим аспектом є ефективне використання інтерв'ю для розкриття внутрішнього світу героїв та підсилення зв'язку з аудиторією.

Значущість цієї проблеми полягає в тому, що в сучасному світі, насиченому інформацією та різноманітними поглядами, документальне кіно є важливим каналом для передачі реальності та формування глибокого розуміння подій. Вирішення цієї проблеми сприяє досягненню більш об'єктивного й водночас емоційно насиченого сприйняття глядачами дійсності через документальний наратив.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідження «Nothing But The Truth and the Whole Truthiness: Examining Markers of Authenticity in the Modern Documentary» Ендрю В. Дікерсон (Dickerson, 2012) з San Jose State University представило значущий внесок у розуміння та аналіз теми достовірності в сучасному документальному кіно.

Роль документального жанру, що розширює свій вплив на аудиторію, охоплюючи різноманітні теми і образи, окреслили І. Гавран та М. Ботвін (2020).

Дезінформація в аудіовізуальних медіа осмислена в статті Л. Дементьевої і Д. Сукової (2023). Важливість взаємодії з героєм у інтерв'ю в умовах воєнного стану розглянули О. Левченко та О. Білан (2023).

Соціологічний підхід висвітлено в праці «Кінематографічна соціологія: Соціальне життя у фільмі» Дж. А. Сазерленда та К. Фелті (Sutherland and Feltey, 2013), котрі розглядають документальне кіно із соціологічної перспективи, наголошуючи на тому, як воно впливає на сприйняття суспільної дійсності. К. Андерсон та М. Лукас (Anderson and Lucas, 2016) у книзі «Документальний голос і бачення. Творчий підхід до виробництва нон-фікшн медіа» акцентували увагу на

творчому підході до створення документального кіно.

О. Безручко та М. Сухін (Bezruchko and Sukhin, 2023) ґрунтовно висвітлили специфіку анімаційно-документальних стрічок та проблематику їхнього виробництва.

Теоретичний аналіз здійснено в роботі Б. Ніколса (Nichols, 2017) та М. Ренова (Renov, 2012). Дослідники розкрили теоретичні аспекти документального кіно і з'ясували, як режисерське спостереження допомагає створювати різні шари значень та тлумачень, що впливають на сприйняття глядачів.

Соціально-політичний аспект опрацьовано Г. Шоллет (Sholette, 2010) у роботі «Темна матерія: Мистецтво та політика в епоху корпоративної культури», де авторка підкреслює важливість документального кіно в соціально-політичному контексті. Г. Шоллет (Sholette, 2010) вказує на те, як режисерське спостереження може служити інструментом протидії війні та насильству, допомагаючи підвищити усвідомленість та мобілізувати суспільство.

Мета статті – з'ясувати роль режисерського спостереження як ключового елементу у фокусуванні достовірності сприйняття реальних подій в сучасному документальному кіно; виявити вплив режисерського спостереження на формування наративу, сприйняття героїв та подій, а також сприяння створенню глибоко автентичних та емоційно насичених документальних робіт; розглянути можливість використання режисерського спостереження для створення антивоєнного наративу, його потенціал в протидії насильству та популяризації миру в сучасному аудіовізуальному мистецтві.

Основний матеріал дослідження

Сучасне документальне кіно має величезний вплив на формування глобальної свідомості та сприйняття реальних подій. Однак питання достовірності і об'єктивності відображення викликає активні дискусії серед дослідників, режисерів і глядачів, серед яких С. Котляр та Я. Кузьменко (2023); Г. Чміль, Н. Корабльова О. Безручко та Н. Жукова (Chmil, Korablova, Bezruchko and Zhukova, 2024); А. Медведєва та В. Кукса (Medvedieva and Kuksa, 2024) та ін. Особливо важливим елементом стає режисерське спостереження, яке може впливати на сприйняття аудиторією реальних подій у документальному кіно, що досліджують, зокрема, О. Безручко та В. Чайковська (2020) в статті «Особливості втілення режисерського задуму у документальному фільмі-спостереженні».

Сучасний документальний кінематограф безперечно визнається однією з найважливіших форм візуального мистецтва, яка має важливий вплив на сприйняття глядачів реальності та подій. Однак обговорювана достовірність в цьому контексті неоднозначна та залежить від багатьох чинників, серед яких режисерські спостереження відіграють ключову роль.

Режисерські спостереження можуть бути ключовим фактором формування образу реальності. Це спостереження може відображати глибоке розуміння режисера подій, його власні переживання і погляд на суспільні явища. Такий підхід дозволяє створити особливу «об'єктивність», яка надає фільму індивідуальності, а глядачам – можливість побачити реальність через призму одного погляду, який відкриває нові шари й відтінки значення.

Дослідження цього аспекту може виявити, яким чином режисерське спостереження допомагає суттєво зблизити реальність та її відображення на екрані, підкреслюючи одночасно об'єктивність і суб'єктивність сприйняття.

Режисер, виступаючи як посередник між подіями та глядачем, відображає своє власне бачення подій та осмислює їхнє значення, роблячи фільм більш вірогідним та особистим для аудиторії. Це підкреслює важливість ролі автора як об'єктивного спостерігача й тлумача реальності в документальному кіно.

Неігрові фільми виконують не лише роль історичних документів, але й активно впливають на глибокі процеси суспільного розвитку та сприйняття реальності. Саме в цьому контексті важливим є розгляд режисерських спостережень як інструменту, який формує достовірне сприйняття подій через особисту точку зору автора.

Відомий американський режисер Еррол Морріс створює неординарні документальні фільми, які відкривають нові шляхи сприйняття реальності. Режисер у своєму фільмі «The Thin Blue Line» (1988) занурює глядачів у глибокі роздуми про роль режисера як творця образу реальності.

Так, І. Гавран та М. Ботвин (2020 с.16) у статті «Документальне кіно в сучасному екранному дискурсі» зазначають: «документальне кіно розширює обрії свого впливу на глядача різноманітними тематиками та образами». Документальне кіно не може претендувати на абсолютну об'єктивність. Сама природа створення фільму включає в себе вибір, редакцію, виокремлення певних аспектів. Факт, що документальне кіно є «збіркою суб'єктивних поглядів», підкреслює те, що кожен режисер має власний особистий погляд на події,

який відображається в структурі й змісті фільму.

Доцільно зауважити, що режисерське спостереження впливає на образ реальності в документальному кіно. «В епоху глобалізації інформаційний потік суттєво вплинув на те, як люди спілкуються, взаємодіють і отримують доступ до подій, які відбуваються», – вважають автори статті «Вплив фейкових новин та дезінформації в аудіовізуальних медіа» Людмила Демет'єва та Дар'я Сукова (2023, с.10). Розглядаючи фільм як сукупність суб'єктивних поглядів, можна побачити, як режисери впливають на наше сприйняття світу через власні переживання, точку зору та вибір тих деталей, які вони вважають важливими, а також відображають суб'єктивний погляд на події і те, як вони сприяють формуванню цілісного та інформативного наративу.

Унікальний характер документального кінематографа полягає в його здатності трансформувати реальність в образ, залишаючись при цьому вірним подіям та фактам. Відомий кінорежисер і педагог Майкл Рабігер (Rabiger, 2009) у своїй книзі «Режисура документального фільму» глибоко розглядає важливість режисерського спостереження в процесі створення документальних фільмів.

Серцевиною режисерського спостереження є уважне сприймання навколишнього середовища, подій та персонажів. Як стверджує М. Рабігер (Rabiger, 2009, р.92), «режисерське спостереження є ключовим фактором для збору матеріалу та пізнання сутності теми». Воно дає режисеру можливість вловлювати нюанси, емоції та деталі, які не завжди можуть бути відтворені в текстовій формі. Результат

татом цього процесу є більш глибоке й повне відображення реальних подій.

М. Рабігер (Rabiger, 2009, р.92) також підкреслює, що режисерське спостереження – це не просто зафіксоване сприйняття, а й активний взаємодія з навколишнім світом. Він зазначає, що режисер повинен «поглиблюватись у події», знаходити спільні моменти з персонажами, розуміти їхні мотиви та прагнення. Така взаємодія створює особистий зв'язок між творцем та об'єктом дослідження, що, своєю чергою, забезпечує більш відкрите та вірне представлення реальності.

Резонансність режисерського спостереження відчувається в кінцевому продукті – документальному фільмі. М. Рабігер (Rabiger, 2009, р.92) підкреслює, що «режисер повинен вміти виразно передавати те, що він відчуває». Це вміння транслювати власні емоції та спостереження робить фільм живим, автентичним та довірливим для глядача.

Неігрове кіно визнане не лише засобом розповіді про реальність, але й засобом аналізу, інтерпретації та порушення суспільних питань. У цьому контексті розгляд режисерських спостережень стає надзвичайно актуальним, оскільки вони грають важливу роль у формуванні документального наративу.

Відомі соціологи Жан-Енн Сазерленд та Кетрін М. Фелті (Sutherland and Feltey, 2013, р.214) у своїй праці «Кінематографічна соціологія: Соціальне життя у фільмі» наголошують на важливості ролі режисера в трансформації реальних подій в кінематографічний наратив. Автори стверджують, що «дії режисера мають велике значення для створення автентичного враження про дійсність». Вони зазначають, що режисерське спостереження спрямоване на створення вірогідного, реалі-

стичного зображення подій, що відбуваються перед об'єктивом камери.

Поглиблюючи це міркування, Жан-Енн Сазерленд та Кетрін М. Фелті (Sutherland and Feltey, 2013, р.214) вказують на те, що режисерське спостереження є «важливим компонентом аналізу реальних подій та їх відтворення у формі фільму». Відбір та виокремлення конкретних деталей, моментів, реакцій персонажів дає змогу режисерам створити враження повноти і повсякденності реального життя.

Серед ключових аспектів, які підкреслюють автори, є «здатність режисера побачити суть історії в особливих рисах кожної ситуації» (Sutherland and Feltey, 2013, р.214). Це означає, що режисерське спостереження вимагає вміння розпізнавати й виділяти ключові елементи, які розкривають глибину та значущість реальних подій. Рішення творця фільму щодо того, як представити події, впливають на сприйняття аудиторією, визначаючи реальність і цілісність кінематографічного наративу.

Документальне кіно завжди було механізмом для фіксування й відображення реальних подій та суспільних явищ. Однак важливо розглядати це як процес вибору й трансформації реальності через призму режисерських спостережень. Відомі автори Келлі Андерсон та Мартін Лукас (Anderson and Lucas, 2016, р.34) у своїй книзі «Документальний голос і бачення: креативний підхід до нон-фікшн медіа виробництва» звертають увагу на сутність режисерського спостереження в контексті документального кіно. На їхню думку, спостереження – це процес, що допомагає «розкривати й осмислювати реальні події через власні очі та камеру». Це підкреслює активну роль режисера як спостерігача, аналітика та переказувача подій.

К. Андерсон та М. Лукас (Anderson and Lucas, 2016, p.34) вважають, що режисерське спостереження – це «важлива частина підготовки до створення документального фільму», яка включає не лише фіксацію образів та подій, а й занурення в їхній контекст, розуміння їхньої значущості та впливу на глядачів, а відтак режисер повинен бути глибоко зануреним у реальність, яку він створює на екрані.

Важливим аспектом, який відзначають автори, є здатність режисера до адаптації до змін у середовищі та ситуаціях. Вони стверджують, що «режисерське спостереження залежить від режисерської гнучкості та відкритості до непередбачуваного» (Anderson and Lucas, 2016, p.34). Ця гнучкість дає змогу реагувати на нюанси, які можуть збагатити реальний зміст фільму. Авторі акцентують на активній ролі режисера як спостерігача, аналітика й творця наративу, який перетворює реальність у візуальну історію.

Документальне кіно, як важлива гілка кінематографії, допомагає нам розкрити реальність через призму спостережень та інтерпретації режисера. Один із видатних теоретиків документального кіно Б. Ніколс (Nichols, 2017, p.24) у книзі «Вступ до документального кіно» висвітлює сутність режисерського спостереження та його роль у формуванні образу реальності в документальних фільмах. Дослідник слушно зазначає: «кожен документальний фільм є інтерпретацією світу, яку здійснює його режисер». Ця інтерпретація базується на виборі, об'єднанні та відображенні різних аспектів реальності. Режисерське спостереження дозволяє відчувати особливу перспективу режисера та його співчуття до теми. Далі автор підкреслює, що «кожний документаліст

має погляд, особистий стиль та спосіб привернення уваги до своєї теми» (Nichols, 2017, p.24). Режисерське спостереження стає ключовим моментом у формуванні цього погляду та стилю. Це не просто фіксація подій, а й вибір та підсумкове відтворення того, що є важливим для режисера та аудиторії.

Один із важливих аспектів, на який звертає увагу Б. Ніколс (Nichols, 2017, p.25), це «відчуття часу», яке режисер може передати через своє спостереження. Дослідник наголошує на тому, що документальний фільм може «перенести глядача назад у часі або, навпаки, показати проміжок історії як щось миттєве» (Nichols, 2017, p.25). Такий метод визначає темп і ритм фільму, впливаючи на сприйняття часового аспекту подій.

Роль документального кіно у формуванні сприйняття реальності в сучасному світі не може бути переоцінена. Один із ключових аспектів цього процесу – це режисерське спостереження, яке визначає те, як ми бачимо та розуміємо події, що розгортаються на екрані. В книзі «Теоретизування документального кіно», М. Ренов (Renov, 2012, p.3) зазначає, що документальне кіно «прагне відтворити життя, події та людей з акцентом на їхню дійсність». Це вимагає від режисера не лише фіксації подій, але й активного сприйняття їхнього контексту і значущості. У такий спосіб режисерське спостереження, допомагає створити об'єктивний й водночас суб'єктивний погляд на реальність.

Як стверджує М. Ренов (Renov, 2012, p.3), «режисерське спостереження відображається в унікальному стилі, виборі тем і кути погляду, які роблять кожен документальний фільм відмінним». Це підкреслює індивідуальний внесок режисера в творчий процес,

його специфічний погляд на події, що відбуваються. Такий метод допомагає змодельовувати дійсність відповідно до особистого бачення режисера. Водночас автор наголошує, що «документальний фільм ніколи не може бути абсолютно об'єктивним» (Renov, 2012, р.6). Це означає, що режисерське спостереження завжди має суб'єктивний елемент, пов'язаний з поглядом режисера на світ. Саме через цей погляд документальний фільм набуває глибини та контексту.

У сучасному документальному кіно, де акцент робиться на наявності вагомого внеску в створення живого й імпресивного нарративу, інтерв'ю стає ключовим інструментом для досягнення більшої глибини та реалізму. Інтерв'ю не тільки дозволяє аудіовізуальному мистецтву проникнути в глибокі роздуми героїв, але й створює можливість для взаємодії між ведучим та персонажами.

Інтерв'ю, як зазначає Стейнар Квале (Kvale, 1996, р.144) в книзі «Інтерв'ю: за провадження якісного дослідницького інтерв'ю», є «важливим джерелом збору даних». У контексті аудіовізуального мистецтва інтерв'ю відіграє важливу роль у зборі інформації та діалозі з героями. Цей процес дозволяє режисерам заглибитись у внутрішній світ персонажів, їхні думки, почуття й мотиви.

Однак інтерв'ю в аудіовізуальному мистецтві виходить далеко за межі простого опитування. Як відзначає Майкл Ренов (Renov, 2012, р.21) у книзі «Теоретизування документального кіно», інтерв'ю є «взаємодією між ведучим та героями, де створюється спеціальний простір для спілкування, в якому можливе розкриття глибинних емоцій та ідей». В такому контексті процес стає платформою, де герої

можуть розповісти свої історії не тільки словами, але й через жести, міміку й вирази обличчя.

Спілкування між ведучим та героями допомагає відкрити нові шари реальності. Інтерв'ю створює можливість виявити ті аспекти, які можуть бути приховані за поверхнею подій. Розмова відкриває нам можливість зрозуміти мотиви дій персонажів, їхні реакції на події та сприяє створенню глибшого нарративу.

О. Левченко та О. Білан (2023, с.21) у статті «Телевізійна журналістика в умовах воєнного стану» зазначають: «Варто не ставитися до людини виключно як до джерела інформації щодо травмуючої події». Водночас дослідниці наголошують на важливості підходу до інтерв'юваних осіб та потребі враховувати не лише фактичні дані, але й гідність і емоційний стан осіб, які поділилися своєю історією. Такий гуманістичний підхід до інтерв'ю може не лише забезпечити високу достовірність отриманих матеріалів, але й допомогти відновити гідність осіб, які пережили важкі життєві обставини.

Ведучий, за допомогою своїх запитань та реакцій, може впливати на сприйняття глядачів реальності. Відкриті розмови з героями допомагають створити довірливу атмосферу, що сприяє повнішому сприйняттю реальних подій.

Фільм «Citizenfour: Правда Сноудена» (2014) Лаури Пуонтрел є важливим прикладом використання інтерв'ю для досягнення об'єктивного відображення подій. У цьому фільмі розкривається історія Едварда Сноудена через глибокі бесіди з ним, що дозволяє глядачам зрозуміти його мотивацію та дії.

Варто наголосити, що засоби аудіовізуального мистецтва, такі як інтерв'ю, дозволяють розширити межі та можливості документального кіно. Взає-

модія між ведучим та героями, відкриття через інтерв'ю, допомагає зблизити аудиторію з реальними подіями, створюючи живий та емоційно насичений образ світу.

Сьогодні аудіовізуальне мистецтво відіграє важливу роль у висвітленні та аналізі соціальних і політичних проблем. Однією з актуальних тем, яка стала об'єктом уваги в сучасному аудіовізуальному мистецтві, є протидія війні. Відомий американський художник і теоретик Грегорі Шоллет (Sholette, 2010, p.223) у своїй книзі «Темна матерія: Мистецтво та політика в епоху культури підприємства» звертає увагу на важливість використання мистецтва як інструменту протиставлення війни та насильству. Вчений вважає, що «мистецтво може бути дієвим інструментом антивоєнної агітації та підтримки миру». Це вказує на те, що аудіовізуальне мистецтво, включаючи документальне кіно, може допомогти звернути увагу глядачів на наслідки війни та сприяти формуванню глибокого розуміння трагедій, до яких вона призводить.

Режисерське спостереження в документальному кіно в цьому контексті може бути ключовим елементом. Як наголошує Г. Шоллет (Sholette, 2010, p.223), мистецтво «може показати трагедію воєнного конфлікту через особисті історії, зворотний бік конфлікту, який не завжди помітний на поверхні». Режисер, через своє спостереження та вибір фокусу, може підкреслити гуманітарні наслідки війни, висвітлити історії звичайних людей, які потерпають від конфлікту.

Документальне кіно може долучитись до антивоєнної агітації, розкриваючи правдиву картину того, як війна впливає на життя людей та суспільство в цілому. Відбір подій та долей героїв може підкреслити гуманітарну сторону кон-

флікту, викликати емпатію та закликати до змін. Саме орієнтуючись на створення об'єктивного образу конфлікту, документальне кіно стає засобом протидії воєнній пропаганді. Фільми, які пропонують альтернативний погляд на війну, розкриваючи жертви і страждання людей, допомагають усвідомити справжню реальність подій.

Режисерське спостереження дозволяє глядачам відчутти присутність на місці подій, а відсутність заздалегідь скриптованого сценарію сприяє більш живому імерсійному сприйняттю, що дає змогу відтворити реальність подій через безпосередню присутність на місці подій. У цьому зв'язку варто згадати й фільм Джеймса Марша «Людина на канаті» (2008), у якому йдеться про виступ французького фантазера Філіппа Петі на мосту над торговим центром в 1974 р. і де з метою створення імерсивного досвіду для глядачів режисер вражаюче використовує архівні матеріали та спостереження.

Висновки

Отже, важливість режисерського втручання у фокусуванні достовірності сприйняття реальних подій у документальному кіно являється важливим аспектом. Протидія війні, глибоке інтерв'ю та імерсивне режисерське спостереження створюють можливість передати об'єктивну та вірну картину реальності.

У сучасному документальному кіно режисерське спостереження дозволяє створити більш відкрите та зближене з реальністю сприйняття, в якому глядачі мають можливість зануритися у світ документальної реальності.

Як зазначають дослідники, документальне кіно ніколи не може бути абсо-

лютно об'єктивним. Суб'єктивний погляд режисера завжди присутній, і це дозволяє створити більш глибокий та багатогранний образ подій, а також відчуття присутності на місці дії.

Інтерв'ю, як необхідний елемент документального кіно, допомагають розкрити внутрішній світ героїв та підкреслити їхні мотиви й думки. У такий спосіб поглиблюється взаємодія глядацької аудиторії з героями, а також повніше розкривається картина реальності.

Усі ці аспекти демонструють важливість ролі режисерського спостереження у формуванні достовірного сприйняття реальності в сучасному документальному кіно. Від обрання кадрів до проведення інтерв'ю режисер має можливість зробити події більш доступними та відчутними для глядачів. Вказаний метод забезпечує вагомий внесок у формування наративу, який розкриває реальну картину навколишнього світу.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Безручко, О. та Чайковська, В., 2020. Особливості втілення режисерського задуму у документальному фільмі-спостереженні. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво*, [e-journal] 3 (1), с.65-74. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.3.1.2020.202660>
- Гавран, І. та Ботвін, М., 2020. Документальне кіно в сучасному екранному дискурсі. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво*, [e-journal] 3 (1), с.11-19. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.3.1.2020.202649>
- Дементьєва, Л. та Сукова, Д., 2023. Вплив фейкових новин та дезінформації в аудіовізуальних медіа. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво*, [e-journal] 6 (1), с.8-19. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.6.1.2023.279226>
- Котляр, С. та Кузьменко, Я., 2023. Кіно та серіальна продукція як результат співпраці режисера та продюсера. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво*, [e-journal] 6 (2), с.177-185. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.6.2.2023.289286>
- Левченко, О. та Білан, О., 2023. Телевізійна журналістика в умовах воєнного стану. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво*, [e-journal] 6 (1), с.20-28. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.6.1.2023.279229>
- Anderson, K. and Lucas, M., 2016. *Documentary Voice & Vision: A Creative Approach to Non-Fiction Media Production*. [e-book] New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315758428>
- Bezruchko, O. and Sukhin, M., 2023. Animated Documentaries in Modern Cinematic Art: Specifics of Production. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Audiovisual Art and Production*, [e-journal] 6 (2), pp.241-251. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.6.2.2023.289310>
- Chmil, H., Korablova, N., Bezruchko, O. and Zhukova, N., 2024. Homo villicus in the cinema environment. Justifiably and limits of the index. *Convergences – Journal of Research and Arts Education*, [e-journal] 17(33), pp.123-142. <https://doi.org/10.53681/c1514225187514391s.33.235>
- Dickerson, A.V., 2012. *Nothing but the truth and the whole truthiness: examining markers of authenticity in the modern documentary*. Master's Theses. [online] San José State University. Available at: <https://scholarworks.sjsu.edu/etd_theses/4128> [Accessed 30 April 2024].

- Kvale, S., 1996. *Interview Views: An Introduction to Qualitative Research Interviewing*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Medvedieva, A. and Kuksa, V., 2024. Editing as a Creative Director's Method in Modern Audiovisual Culture. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Audiovisual Art and Production*, [e-journal] 7 (1), pp.42-50. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.7.1.2024.302760>
- Nichols, B., 2017. *Introduction to Documentary*. Bloomington: Indiana University Press.
- Rabiger, M., 2009. *Directing the Documentary*. London: Focal Press.
- Renov, M., 2012. *Theorizing Documentary*. New York: Routledge.
- Sholette, G., 2010. *Dark Matter: Art and Politics in the Age of Enterprise Culture*. London: Pluto Press.
- Sutherland, J.A. and Feltey, K. eds., 2013. *Cinematic Sociology: Social Life in Film*. 2nd ed. Thousand Oaks: SAGE Publications.

REFERENCES

- Anderson, K. and Lucas, M., 2016. *Documentary Voice & Vision: A Creative Approach to Non-Fiction Media Production*. [e-book] New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315758428>
- Bezruchko, O. and Chaikovska, V., 2020. Osoblyvosti vtilennia rezhyserskoho zadumu u dokumentalnomu filmi-sposterezhenni [Features of the Implementation of the Director's Intent in Documentary Surveillance-film]. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Audiovisual Art and Production*, [e-journal] 3 (1), pp.65-74. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.3.1.2020.202660>
- Bezruchko, O. and Sukhin, M., 2023. Animated Documentaries in Modern Cinematic Art: Specifics of Production. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Audiovisual Art and Production*, [e-journal] 6 (2), pp.241-251. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.6.2.2023.289310>
- Chmil, H., Korablova, N., Bezruchko, O. and Zhukova, N., 2024. Homo villicus in the cinema environment. Justifiably and limits of the index. *Convergences – Journal of Research and Arts Education*, [e-journal] 17 (33), pp.123-142. <https://doi.org/10.53681/c1514225187514391s.33.235>
- Dementieva, L. and Sukova, D., 2023. Vplyv feikovykh novyn ta dezinformatsii v audiovizualnykh media [Impact of Fake News and Disinformation in Audiovisual Media]. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Audiovisual Art and Production*, [e-journal] 6 (1), pp.8-19. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.6.1.2023.279226>
- Dickerson, A.V., 2012. *Nothing but the truth and the whole truthiness: examining markers of authenticity in the modern documentary*. Master's Theses. [online] San José State University. Available at: <https://scholarworks.sjsu.edu/etd_theses/4128> [Accessed 30 April 2024].
- Havran, I. and Botvin, M., 2020. Dokumentalne kino v suchasnomu ekrannomu dyskursi [Documentary Cinema in Contemporary Screen Discourse]. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Audiovisual Art and Production*, [e-journal] 3 (1), pp.11-19. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.3.1.2020.202649>
- Kotliar, S. and Kuzmenko, Ya., 2023. Kino ta serialna produktsiia yak rezultat spivpratsi rezhysera ta produsera [Film and Series Production as a Result of Collaboration Between Director and Producer]. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Audiovisual Art and Production*, [e-journal] 6 (2), pp.177-185. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.6.2.2023.289286>

- Kvale, S., 1996. *Interview Views: An Introduction to Qualitative Research Interviewing*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Levchenko, O. and Bilan, O., 2023. Televiziina zhurnalistyka v umovakh voiennoho stanu [TV Journalism under Martial Law]. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Audiovisual Art and Production*, [e-journal] 6 (1), pp.20-28. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.6.1.2023.279229>
- Medvedieva, A. and Kuksa, V., 2024. Editing as a Creative Director's Method in Modern Audiovisual Culture. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Audiovisual Art and Production*, [e-journal] 7 (1), pp.42-50. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.7.1.2024.302760>
- Nichols, B., 2017. *Introduction to Documentary*. Bloomington: Indiana University Press.
- Rabiger, M., 2009. *Directing the Documentary*. London: Focal Press.
- Renov, M., 2012. *Theorizing Documentary*. New York: Routledge.
- Sholette, G., 2010. *Dark Matter: Art and Politics in the Age of Enterprise Culture*. London: Pluto Press.
- Sutherland, J.A. and Feltey, K. eds., 2013. *Cinematic Sociology: Social Life in Film*. 2nd ed. Thousand Oaks: SAGE Publications.

DIRECTOR'S OBSERVATION AS A FOCUS OF AUTHENTICITY OF REAL EVENTS PERCEPTION IN CONTEMPORARY DOCUMENTARY CINEMA

Roman Shyrman^{1a}, Bohdana Musevych^{2a}

¹ Professor, Honored Art Worker of Ukraine, Associate Member
of the National Academy of Arts of Ukraine;

email: rom_nat@ukr.net; ORCID: 0000-0002-0057-8078

² Master of Audiovisual Arts and Production;

email: musevi4ka@gmail.com; ORCID: 0009-0002-9504-2627

^a Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine

Abstract

The purpose of the research is to find out the role of the director's observation in the authenticity of the perception of actual events in contemporary documentary films. **Research methodology.** The article uses the following methods: analytical – to understand publications on contemporary documentary theory, works by well-known theorists and practitioners; empirical – to study the use of director's observation in creating an anti-war narrative; communicative audience analysis – to identify viewers' reactions and responses to documentaries, which allowed us to explore how viewers perceive certain narratives in them and how this can affect their perceptions of global issues. **Scientific novelty.** The study analyses for the first time the role of the director's observation as a tool for achieving authenticity in the perception of real events in contemporary documentary cinema, including the impact of interviews as a tool for revealing the inner world of the protagonist and identifying the role of the observation method in creating an anti-war narrative. The article expands the horizons of understanding contemporary audiovisual art and the contribution of the director's observation to contemporary documentary practice. It clarifies the specifics of using these methods in the context of modern challenges and cultural changes. **Conclusions.** The director's observation is identified as a key tool that helps to focus the authenticity of the perception of real events in contemporary documentary cinema. The study of the role of the observation method has shown that objectivity in contemporary documentary cinema is a difficult task due to the subjective point of view of the director. Still, this subjectivity can create a richer, more emotional narrative that is more open to the representation of reality. By analysing the approaches and views of well-known theorists and by examining examples from audiovisual art, the article shows the importance of the director's observation as a tool that helps bring the viewer closer to the reality of events and also establishes the role of interviews in exploring the inner world of characters.

Keywords: director's observation; authenticity; documentary film; interview; recording

